

Adalet Ağaoğlu'nun yapıtlarını değerlendirmeyeceğim çünkü hem hepsini okumadım ve hem de konumuz edebiyat ile politika ya da yazarın politik duruşu arasındaki ilişkiyle ilgilidir.

Ağaoğlu kurucu üyeleri arasında bulunduğu İnsan Hakları Derneği'nden silahlı mücadele veren Kürtlerin haklarını tek yanlı gözettiğini iddia ederek istifa etmiş, yıllar sonra söz konusu örgütle ilgili olarak iyi sayılabilecek bir değerlendirme yapmıştır.

Ağaoğlu referandumda “yetmez ama evet” değil, evet demiştir ve daha sonra bunun yanılığı olduğunu belirtmiştir.

Konumuz Ağaoğlu'nun bu tutumuyla yazarlığı arasında ilişki kuran değerlendirmelere yöneliktir.

Ağaoğlu büyük bir yazardır ve sadece **Bir Düşün Gecesi**'ni okumak bile bu yargıya varmak için yeterlidir. Politik görüşleri dalgalı olabilir ama bu onun Türkçenin büyük yazarlarından birisi olduğu gerçeğini değiştirmez.

Bazı değerlendirmelere göre Ağaoğlu'nun romanlarında yılgınlık vardır ve bunların marksist-leninist eleştirisi yapılmıştır.

Ne denebilir ki?

Toplumcu gerçekçi edebiyat akımı edebiyata önemli zarar vermiştir. Rus edebiyatının durumu

ortadadır. Devrimden önce Rus edebiyatı uluslararası çaptaydı. Puşkin, Gogol, Dostoyevski, Tolstoy ilk elde sayılabilir. Bu edebiyat dünyaca bilinen tipler de yaratmıştır. Raskolnikof, Anna Karenina ve Oblomov gibi...

Bir de devrimden sonraki Rusça edebiyata bakın... Şolohov ve Aytmatov dışında uluslararası çapta bilinen isim bulamazsınız. Edebiyatçı çoktur ama toplumcu gerçekçilik edebiyatı politikanın hizmetine soktuğu için üretilen yapıtlarda iyi bir düzey tutturulamamıştır.

Şolohov'un **Durgun Don**'unu yıllar önce okumuş ve dönemin bazı Sovyet yazarlarının bu yapıtla ilgili eleştirilerini de hayretle karşılamıştım. Toplumcu gerçekçilik normatif ya da ahlaki bir edebiyat akımıdır; hayatı –kurgulayarak- anlatmak yetmez, olması gerekenin de belirtilmesi gerekir. Şolohov, Kazakları anlattığı romanında bunu yapmadığı için eleştirilmiştir ama sonuçta bunlar unutulmuş, roman bir edebiyat klasiği olarak kalmıştır.

1993'te Havana'da Küba Yazarlar Birliği İkinci Başkanı ile yaptığım söyleşide (Yazın dergisinde yayınlandı) toplumcu gerçekçilik için ne düşündüğünü de sormuştum. Bu akımı kabul etmediklerini, bu akımın edebiyatı fakirleştirmesinin yanı sıra çok sayıda edebiyat paraziti de yarattığını belirtmişti.

Bizde de yaratmadı mı? Edebiyat olarak vasat bile olmayan ama emekçilerin hayatını anlattığı için toplumcu gerçekçi olan fazlasıyla "roman" yazılmadı mı?

İşçileri anlatan ve satırı yarım bırakınca şiir yazdığını sananlar çıkmadı mı?

Bazı yazarlar toplumcu gerçekçiliği kabul edebilirler ama ürettikleri edebiyattan uzak olunca benimsedikleri anlayışı da yıpratmış olurlar.

Lenin'in deyimiyle "Rusya'nın ruhu" olan Tolstoy toplumcu gerçekçi değildi ve keza Dostoyevski de... İkisi de sosyalist değildi ve hatta Dostoyevski'nin bu görüşten özellikle uzak olduğu söylenebilir. Dostoyevski'yi bütün zamanların en iyi yazarı olarak değerlendirenler az değildir; kişi olarak bu görüşü kabul ederim.

Freud psikanalizi kurarken iki yazara atıfta bulunur: Shakeaspare ve Dostoyevski. İyi edebiyat bir bilim dalının öncüsü olmuştur.

Yazarın politik tutumundan hareket edilerek edebiyatı değerlendirilmez.

Benzeri Adalet Ağaoğlu için de geçerlidir. Ağaoğlu silahlı Kürt mücadelesi için olumsuz değerlendirme yaptığıında, bu onun kötü yazar olduğu anlamına gelmez.

Bunu belirtip eleştirmek bir şeydir, buradan edebiyata geçiş yapmak başkadır.

Virginia Woolf bu konuda daha iyi bir örnektir.

Mina Urgan, Woolf'un hayatını incelediği ve YKY'den çıkan kitabında güncesindeki bir cümleye yer verir: "Gerçek şu ki, aşağı sınıflar sahiden nefret edilecek sınıflardır."

Aşığı sınıftan kastedilen işçilerdir. Woolf bu insanları kültürsüz kişiler olarak görür.

Bu görüşü eleştirebilirsiniz ama bu bir şeydir, dünya çapında bir yazar olan, bilinç akışı tekniğini edebiyata sokanlardan birisi olan Woolf'un yazarlığının değerlendirilmesi başka bir şeydir.

Bizde boş konuşmak ve her fırsatta kendini nimetten sanmak yaygındır.

Yıllar önce –yanlış hatırlamıyorsam yeni kurulan TKP'dendi- birisi Güney Amerikalı tanınmış bir yazarın politik tutumuyla ilgili olarak, "Biz de onu okumayız" demişti.

O yazarın da bu gibi tipler tarafından okunmaya çok ihtiyacı vardı!

İşçi sınıfına karşı bir yazar olarak Woolf'ü de okumayın; kadın dünya çapında tanınmış, yapıtları çok sayıda dile çevrilmiş bir yazar; sizin okumanıza mı kalmıştı?

Yeniden iyi bir edebiyat okuru olmaya çalışıyorum. 1997'ye kadar iyi bir edebiyat okuruydum, ardından ağırlık politik bilim-sosyoloji ve bir oranda da felsefeye kaydı. Hiç edebiyat yapıtı okumadım değil ama epeyce geriledi. Aığı kapatmaya çalışıyorum, arada yayınlamadığım yazı denemelerim de oluyor; ısınma turları diyelim...

Yazıyı bitirirken bir istekte bulunayım: Woolf'ün birisi hariç bütün yapıtları bende var, sadece **Bütün Öyküleri** yok. Almancasını buldum ama insan edebiyatı öncelikle ana dilinden okumalı diye düşünürüm. Bu kitabın pdf'ine sahip olup da bana gönderen olursa şimdiden teşekkür ederim.

İyi edebiyatı yazarın politik görüşüne bakmadan takdir eden ve severek okuyan sol görüşlü insanlar da var, bunu da belirtmek gerekir.